

Förvaltningsplan för vildsvin i Gävleborgs län

Länstyrelsen
Gävleborg

Förvaltningsplan för vildsvin i Gävleborgs län

Länsstyrelsen
Gävleborg

Författare: Marcus Brage och Sara Lindqvist
Illustration: Jonas Lundin

Innehåll

Sammanfattning.....	6
Inledning.....	7
Mål.....	7
Långsiktigt nationellt mål för vildsvinsförvaltning.....	7
Gävleborgs övergripande mål	7
Gävleborgs kortsiktiga mål	7
Vildsvinets historia.....	8
Biologi och ekologi	8
Social struktur och habitatval	9
Skador av vildsvin	9
Vildsvin och jordbruket.....	9
Vildsvin och bebyggelse	9
Vildsvin och trafiken	9
Vildsvin och skogsbruket	10
Vildsvin och grisproduktion.....	10
Vildsvinet som resurs	10
Förvaltning	10
Kunskap och utbildning.....	10
Lokal samverkan	11
Förebyggande åtgärder	11
Förvaltningsverktyg.....	12
Jaktmetoder	12
Avskjutningsmål.....	12
Utfodring och åtling	13
Utfodring och åtling av vildsvin med hänsyn till rovdjur	13
Brukandet av marken.....	14
Arrendeavtal	14
Användning av särskilda jaktmedel.....	14
Fällor	14
Inventering och avskjutningsrapportering.....	14
Bilaga: Lagar och bestämmelser	15

Sammanfattning

Denna förvaltningsplan är framtagen för att ge vägledning till alla samhällsintressen som berörs av vildsvinsförekomsten i Gävleborgs län. Förvaltningsplanen innehåller mål, råd och riktlinjer, här sammanfattade i punktform.

- Vildsvinsstammen i Gävleborg ska vara en livskraftig, frisk och kontrollerad population av vildsvin, anpassad till lokala och regionala förutsättningar.
- Förvaltning av vildsvin bör ske över stora områden där samverkan och dialog mellan olika samhällsintressen kan skapa goda förutsättningar för en balanserad vildsvinsförvaltning.
- Vildsvinsolyckorna i trafiken ska minimeras.
- Viltvårdsområdena i länet bör genomföra nödvändiga stadgeändringar och stämmobeslut för att möjliggöra områdesjakt på vildsvin.
- Berörda intresseorganisationer bör vara förberedda på att aktivt arbeta mot att öka kunskapen om vildsvin, exempelvis genom att anordna studiecirkel.
- Länsstyrelsen och intresseorganisationerna kan bidra med råd och information i frågor rörande vildsvin.
- Det är inte tillåtet att fånga och flytta vildsvin eller att släppa ut dem från vilthägn.
- Utfodring av vildsvin bör vara restriktiv och främst användas som skadeförebyggande åtgärder eller av djurskyddskäl under stränga vintrar.
- Vid utfodring och åtling är placeringen av platsen och fodermedlet särskilt viktigt att beakta, med hänsyn till bland annat de stora rovdjuren och tidpunkten på året.
- Det är förbjudet att använda obearbetade animaliska biprodukter och matavfall vid utfodring och åtling.
- Alla som jagar vildsvin bör rapportera avskjutning. Detta kan göras på www.viltdata.se eller www.jaktrapport.se.
- Observationer av vildsvin bör meddelas intresseorganisationerna eller länsstyrelsen för att öka kunskapen om artens spridning och etablering i länet.
- När mark eller jakträtt utarrenderas är det viktigt att ansvaret för viltvård, jakt och skador regleras i skriftliga avtal för att undvika konfliktsituationer.

Inledning

Vildsvin har i modern tid funnits i vilt tillstånd i Sverige endast under några årtionden. De har dock ökat kraftigt i antal och i Gävleborgs län finns i dag en etablerad vildsvinsstam i södra Gästrikland. Dessutom görs sporadiska observationer av vildsvin i nästan hela länet.

Länsstyrelsen Gävleborg har, tillsammans med länets viltförvaltningsdelegation, tagit fram denna regionala förvaltningsplan för att ge vägledning till alla samhällsintressen som berörs av vildsvinsförekomsten i länet. Förvaltningsplanen ska ligga till grund för vildsvinsförvaltningen och är anpassad efter länets regionala och lokala förutsättningar.

Planen är framtagen med vägledning av Naturvårdsverkets nationella förvaltningsplan för vildsvin. I arbetet med framtagandet har också Svenska Jägareförbundets jaktvårdskonsulent bidragit med särskild kunskap. Förvaltningsplanen antogs av viltförvaltningsdelegationen den 19 mars 2014.

Mål

Långsiktigt nationellt mål för vildsvinsförvaltning

Att få till stånd en livskraftig, frisk och kontrollerad population av vildsvin, anpassad till regionala och lokala förutsättningar.

Gävleborgs övergripande mål

- Det långsiktiga målet för vildsvinsförvaltningen är att åstadkomma en kontrollerad population av vildsvin, anpassad till lokala förutsättningar och näringar
- Förvaltningen av vildsvin ska genomsyras av ett adaptivt förhållningssätt, det vill säga att förvaltningen anpassas efter rådande förhållanden
- Stammen av vildsvin ska hållas på en sådan nivå att lantbrukares val av gröda och produktion inte nämnvärt påverkas samt att vildsvinsolyckor i trafiken minimeras

Gävleborgs kortsiktiga mål

- Att genom samråd, dialog och samverkan mellan jägare, markägare och lantbrukare samt övriga samhällsintressen skapa förutsättningar för att nå målen med länets vildsvinsförvaltning
- Att länets viltvårdsområden genomför nödvändiga stadgeändringar och stämmobeslut tas för att möjliggöra områdesjakt på vildsvin
- Avskjutningsrapporteringen av vildsvin bör ökas av ett aktivt engagemang hos jägarna

Vildsvinets historia

De första vildsvinen vandrade in i Sverige för cirka 8500 år sedan efter den senaste nedisningen. Under den äldre stenåldern för 6 000-7 000 år sedan fanns vildsvinen från Skåne till Uppland i höjd med en linje ungefär från Dalälven till södra Värmland. Utbredningsområdet då var i stort detsamma som i dag.

Extensiv uppfödning av svin, domesticering och jakt gjorde att vildsvinet utrotades i landet under sent 1600-tal. Under 1800-talet och framåt förekom vildsvin i hägn i södra Sverige. Vid mitten av 1970-talet rymde vildsvin från vilthägn i Sörmland. Sannolikt hände det även att vildsvin släpptes ut och flyttades. I mitten av 80-talet fanns fasta etableringar av vildsvin på flera platser i Sverige.

År 1983 beslutade regeringen att berörda länsstyrelser skulle vidta de åtgärder som behövdes för att utrota stammarna av frilevande vildsvin. I april 1987 beslutade riksdagen att vildsvinet utgör en naturlig del av den svenska faunan och idag finns det gott om vildsvin i stora delar av Götaland och Svealand.

Som en följd av att vildsvinens antal och utbredning i Sverige ökat kraftigt de senaste årtiondena har också skadorna på bland annat lantbruksgrödor och en oacceptabel ökning av antalet trafikolyckor med vildsvin inblandade ökat markant. Detta föranledde att regeringen gav Naturvårdsverket i uppdrag att utarbeta en nationell förvaltningsplan för vildsvin. Denna förvaltningsplan presenterades 2010.

Under jaktåret 2012/2013 fälldes cirka 97 900 vildsvin, vilket är fler än antalet fällda älgar samma år (knappt 96 000). Ökningstakten i avskjutningen ligger på cirka 28 procent per år, vilket innebär att den dubblas vart tredje år.

För Gävleborgs län kan konstateras att det i dagsläget (2013) finns en etablerad stam av vildsvin strax norr om Dalälven i södra Gästrikland och sporadiska observationer förekommer i nästan hela länet.

Biologi och ekologi

En könsmogen hane kallas galt och en könsmogen hona kallas sugga. Avkomman kallas kuling och en hona som inte fött några ungar kallas gylta. En fullvuxen galt kan väga över 200 kilo. En sugga är betydligt mindre och väger mellan 80 och 140 kilo.

Vildsvinens reproduktionsförmåga är den högsta bland svenskt klövvilt med årliga kullar om normalt 3-8 kulingar. Dräktighetstiden är cirka 115 dagar och hondjuren blir könsmogna vid mellan 7 och 10 månaders ålder, galten vanligtvis något senare. Det normala är att suggan föder en kull om året men under gynnsamma förhållanden kan suggan producera tre kullar på två år.

Vildsvin är allätare och cirka 90 procent av deras föda består av vegetabilier som rötter och växtdelar. Om tillfälle ges äter de dessutom animalisk föda. Den kan bestå av kadaver, möss, sork, markhäckande fåglar och ungar av småvilt, men framför allt består den av dagmask, larver och insekter av olika slag.

Social struktur och habitatval

Hondjuren bildar matriarkat om ett par eller flera suggor med kultingar och fjolårsdjur och med en styrande ledarsugga. Ledarsuggan har en viktig roll i gruppen. Hennes erfarenhet gör henne mer skygg och hon lär sina kultingar ett funktionellt socialt beteende och hon synkroniserar brunsten hos övriga hondjur i gruppen. Ledarsuggan är vanligtvis det största djuret i flocken och det är oftast hon som springer först vid flykt och går sist ut på en åtelplats. Om en grupp mister sin ledarsugga störs den sociala ordningen och då blir gruppen oroligare, mer rörlig och mindre försiktig. En grupp utan ledarsugga kan också komma att öka mer oreglerat. Detta då hon styr brunsten till sin egen cykel, undviker vuxna galtar och jagar bort de yngre och hindrar på så sätt unga hondjur att para sig vid olämplig tidpunkt på året. Galtar lever som unga i egna flockar medan äldre galtar ofta lever som enstöringar. De är välkomna i flocken endast i parningstid, vilket normalt inträffar från oktober till januari.

Vildsvin är aktiva under natten, gryningen och skymningen. Under dagen vistas de normalt i skydd för att sova och vila. Ofta tar de sin daglega i täta granplanteringar, i skogspartier eller i vassbälten i anslutning till våtmarker, sjöar och vattendrag och gärna i närhet av odlad mark.

Vildsvin har stora hemområden, 1000-2000 hektar, och under en natt förflyttar sig en grupp i genomsnitt sju kilometer. Det innebär att en och samma grupp kan observeras vid flera åtlar och åkrar under en och samma natt. Olika flockar kan även utnyttja samma foderplatser då deras hemområden kan vara överlappande.

Skador av vildsvin

Vildsvin och jordbruket

Vildsvin ger på många håll upphov till stora skador på jordbruket. Även om det finns tillräckligt med föda i skog och mark har många jordbruksgrödor stor attraktionskraft på vildsvin och det är främst de energirika grödorna som verkar lockande. De faktorer som avgör var och när en skada uppstår är årstiden, val av gröda, tillgång till annan föda samt markens lokalisering, utformning och storlek. Stora odlingsytor är generellt sett mindre drabbade av skador än små ytor med stor andel kanter i förhållande till den totala arealen.

Vildsvin och bebyggelse

När vildsvin etablerat sig i tätortsnära miljöer har det rapporterats om skador på golfbanor, idrottsplatser, kyrkogårdar, privata trädgårdar samt övriga offentliga grönytor. Vildsvin i tätortsnära miljöer kan också uppträda oskyggt för människor och söka föda bland avfall och därigenom skapa sanitära problem.

Vildsvin och trafiken

I trafiken sker varje år olyckor där vildsvin är inblandade. Dessa olyckor ökar i samma takt som vildsvinsstammen. De trafikolyckor som varje år inträffar med vildsvin inblandade får ofta en allvarlig påföljd. Förutom den materiella och ekonomiska skadan medför viltolyckor även en risk att människor kommer till skada. I Gävleborg är trafikolyckor med vildsvin fortfarande ovanliga (år 2012 registrerades två vildsvinsolyckor i länet). Det är ett rimligt antagande att denna siffra kommer att öka i takt med ökad vildsvinspopulation i likhet med övriga delar av landet.

En sammanstötning med bl. a vildsvin ska anmälas till polisen (telefonnummer 112), även om inte djuret ser ut att ha skadats. Platsen för sammanstötningen ska märkas ut. Om vildsvinet ligger kvar på platsen bör man inte gå fram till djuret utan i stället markera 100 meter längre fram. I områden kring vägavsnitt med ett stort antal olyckor med vildsvin finns det behov av ökad avskjutning. Foder- eller åtelplatser bör inte placeras närmare än 200 meter från allmän väg. Andra förebyggande åtgärder kring olycksdrabbade vägavsnitt kan vara val av gröda och anpassad skogsskötsel.

Vildsvin och skogsbruket

Även inom skogsbruket kan en tät vildsvinspopulation ha negativa effekter genom påverkan på nyplanteringar och på trädens rotsystem. Skador sker även på skogsbilvägar och på stängsel som satts upp för att skydda skogliga föryngringar mot hjortdjur.

Enligt en mindre enkätundersökning till skogsbolag, myndigheter och andra intressenter upplevs inte vildsvinen medföra några betydande kostnader för skogsbruket i dag. Däremot uttrycktes en oro för framtida rötangrepp som följd av dagens skador på rötter och stammar. Skador som exempelvis sönderbökade skogsbilvägar framhölls bland enkätsvaren i högre grad än direkta skador på träd och skogsmark.

Vildsvin och grisproduktion

Ytterligare risk för skador av vildsvin finns vid ekologisk grisproduktion. Där medför förekomsten av vildsvin risk för skador och olägenheter genom smittorisk och risk för att sugor av tamsvin blir betäckta av vildsvin.

Vildsvinet som resurs

Det är viktigt att poängtera vildsvinets positiva sidor. Här kan nämnas att vildsvinet som jaktlig resurs skapar inkomster genom handel med utrustning, hantering och distribution av vildsvinskött och ett ökat antal jakttillfällen.

Just jakten på vildsvin har också fördelen att den inte är säsongsbetonad utan kan bedrivas under stora delar av året. Vidare är tillväxtpotentialen hög vilket medger ett högt jaktuttag.

Vildsvinet har, som ett inslag i den svenska faunan, också ett upplevelsevärde för naturintresserade och kan därmed utgöra underlag för naturturism.

Genom sitt bökande är vildsvinet en bra markberedare. Detta gör den till ett viktigt inslag i den svenska faunan då den vid rimliga tätheter bidrar till ökad biologisk mångfald. Särskilt störningsgynnade växter drar stor fördel av vildsvinets närvaro.

Förvaltning

Kunskap och utbildning

Vildsvinet är en relativt ny art i Gävleborgs län och kunskaperna om vildsvinet som art, etiska jaktmetoder och balanserad förvaltning behöver därför ökas. För en god förvaltning av vildsvin behöver framför allt jägare, markägare och lantbrukare samverka på lokal nivå. Goda exempel

från andra delar av landet kan användas i det egna området. Här kan organisationerna och länsstyrelsen vara behjälpliga med information och rådgivning. Svenska Jägareförbundet kan också stötta med råd till viltvårdsområden där stadgarna behöver anpassas till nya förutsättningar för jakt efter vildsvin. Lyhördhet för initiativ och intresse till samverkan och ökad kunskap är av stor vikt för att nå positiva resultat och här bör organisationerna vara förberedda på att till exempel anordna studiecirkel.

Lokal samverkan

Förvaltning av vildsvin bör ske över stora områden. Ett av de regionala målen med förvaltningsplanen är att samverkan mellan olika samhällsintressen ska skapa förutsättningar för en balanserad vildsvinsförvaltning. Att utnyttja redan befintliga forum för samverkan som viltvårdsområden och jaktvårdskretsar kan vara ett av stegen mot ökad lokal samverkan. Det är då viktigt att fler samhällsintressen också blir inbjudna att delta.

Om man redan har eller kan förvänta sig vildsvin i sitt område kan det vara en god idé att gemensamt ta fram mål och riktlinjer för till exempel avskjutning, åtling, utfodring, tolerabla skadenivåer, skydds jakt, eftersök och förebyggande åtgärder för att minska eventuella skador. Lantbrukare och markägare bör bidra med information om eventuella problem kopplade till vildsvin i området. Jägarna är verktyget i förvaltningen och bör därför åta sig att verkställa de mål som tagits fram.

Samrådet bör sammanställa en lista över lämpliga och tillgängliga eftersöksekipage inom området, och jaktlagen bör komma överens om hur eftersök över jaktlagsgränserna ska hanteras.

Förebyggande åtgärder

Utöver samverkan mellan olika samhällsintressen finns andra förebyggande åtgärder för att undvika oönskade effekter av vildsvin.

Jakt är det huvudsakliga redskapet för att motverka skador på till exempel grödor. Under skadekänsliga perioder bör man undvika att jaga i skogen för att motverka att vildsvinen letar sig ut i grödan. För att komma till rätta med skador i jordbruket orsakade av vildsvin, men även i förebyggande syfte, kan det vara aktuellt med stängsling av eftertraktade grödor. Tillfälliga stängsel kan i vissa fall vara att föredra då permanenta stängsel ofta är betydligt kostsammare att underhålla samt riskerar att hindra allmänheten från att vistas i naturen. Även tillfälliga enkla stängsel med lapptyg kan fungera. Ett komplement eller alternativ till stängsling kan vara en begränsad avhållande utfodring långt från åkermarken. Ytterligare en möjlighet är att röja en kantzon mellan åker och skogsmark. Förutom att underlätta jakten kan detta få vildsvinen att skygga för att ge sig ut i den öppna marken. Skydds jakt på vildsvin i gröda, gärna med flyttbara jaktorn, är ytterligare en skadeförebyggande åtgärd. Vid sådan skydds jakt är det även tillåtet att skjuta förande sugga. Detta kan dock vara olämpligt av ett flertal orsaker, bland annat då kulingar som inte får hjälp att hitta föda någon annanstans ofta stannar på platsen (se även *Social struktur och habitatval*).

Om trafikolyckor med vildsvin skulle öka kan trafikinformation, siktröjning längs vägar, faunapassager samt minskad hastighet förhindra trafikolyckor (se även *Vildsvin och trafiken*).

Vid problem av vildsvin i tätortsnära miljöer bör boende i området informeras om att avstå från utfodring av fåglar mm och hägna in komposter eller annat som lockar djuren. Jakträttshavare på marker intill samhället bör informeras och vara behjälpliga i att minska antalet djur mot tätorten och ta hänsyn till eventuella problem vid placering av åtelplatser. Vid uppkomna problem med vildsvin i detaljplanerat område kontaktas kommunen. I övriga fall kontaktas jakträttshavaren och/eller markägaren. Detsamma gäller vid skador i trädgårdar på landsbygden. Stängsling av trädgårdar på landsbygden kan ibland vara enda lösningen för att hålla vildsvinen utanför.

Förvaltningsverktyg

Jaktmetoder

Vildsvin fälls i dag främst under vakjakt eller vid traditionell jakt med löshund. Smygjakt i mjölkmoden spannmål kan också vara en effektiv jaktmetod.

Vid jakt med hund används främst ställande och stötande hundar. Erfarenheter från södra Sverige visar att kortdrivande jakthundar tillsammans med passkyttar är en effektiv och uppskattad jaktform.

Jakt med hund som förföljer vildsvin får användas under perioden 1 augusti till 31 januari. Hundar som driver rådjur och hjort får inte användas före 1 oktober och hundar som driver älg och björn inte 21 augusti.

Värt att tänka på är att många jakthundar riskerar skadas av vildsvin. Alltför skarpa hundar som skadar vildsvin, främst kultingar, får inte släppas. Dessa hundar kan dock bli mycket effektiva eftersökshundar. Var även uppmärksam på hur hunden agerar tillsammans med andra hundar om jakt bedrivs med flera hundar i samma såt.

Vakjakt vid åtel är kanske den jaktform som är starkast förknippat med vildsvinsjakt. Då djuren är nattaktiva innebär det att man måste vaka under dygnets mörkaste timmar, något som i Gävleborgs län kan underlättas av de ljusa nätter vi har under de första sommarmånaderna. Annars bör man tänka på placering av åtel och vakkoja för att maximalt nyttja det ljus som främst månen tillför. Marken kring åteln bör vara så ljus som möjligt för att skapa kontraster mot djuren, finns ingen snö på marken kan man t.ex. lägga ut halm. Idag är fast belysning på åtlar tillåtet vid jakt efter vildsvin. Olika åtgärder för att ”försvåra” för vildsvinen att komma åt maten gör att de spenderar mer tid vid åteln, vilket kan ge mer tid för att få ett bra skottillfälle och gör att de spenderar mindre tid i skadepåverkad gröda.

Vid all jakt efter vildsvin ska en särskilt tränad eftersökshund vara tillgänglig inom två timmar efter avlossat skott. Det är också viktigt att poängtera att man inte får avlossa skott inom planlagt område utan tillstånd från polismyndigheten.

Avskjutningsmål

Minst 80 procent av de fällda vildsvinen bör utgöras av årsungar i områden där målsättningen är att bibehålla eller öka vildsvinsstammen. I områden där målsättningen är att minska stammen måste andelen unga vuxna hondjur ökas.

Äldre hondjur, då framförallt ledarsuggan, sparas då hon är viktig för att lära sin avkomma ett för oss önskvärt beteende samt att hon bidrar till att hålla nere reproduktionen och synkronisera brunsten hos övriga hondjur i gruppen. Försvinner ledarsuggan kan resultatet bli ökade skador på jordbruksmark samt att det föds fler kullar spridda under en större del av året (se även *Social struktur och habitatval*).

Utfodring och åtling

Att utfodra vildsvin innebär att placera ut foder med syfte att locka vildsvinen till en viss plats för att på så sätt förebygga skador, på exempelvis gröda. Utfodring leder till att den lokala fodertillgången ökar. Utfodring och åtling kan i vissa områden vara tillräckligt omfattande för att påverka reproduktionstakt och överlevnaden hos vildsvinen. Länsstyrelsens bedömer att omfattningen av utfodring antas påverka vildsvinens framtida utbredning i Gävleborgs län. Utfodring bör därför användas restriktivt och främst i syften som skadeförebyggande åtgärder eller av djurskyddskäl under stränga vintrar.

Åtling är inte detsamma som utfodring. Åtling av vildsvin innebär att foder placeras ut med syfte att underlätta jakten och ökar möjligheterna till en effektivare och mer selekterad avskjutning. Foderautomater med begränsade, små givor som sprids över ett större område bör användas. Åtling bör också utnyttjas återhållsamt i den betydelsen att inte mer mat sprids än vad som äts upp vid ett besök av vildsvinen.

Det är inte tillåtet att utan lov, genom utfodring eller något annat sätt, locka vilt från annans jaktområde. Det är därför viktigt att ha en bra kommunikation med jaktgrannarna vid uppsättning av utfodrings- och åtelplatser, ibland kanske rågången till och med är den bästa platsen att ha en gemensam åtel på. Då det är viktigt att respektera grannmarker kan en rekommendation vara att inte placera en utfodrings- eller åtelplats närmare fastighetsgräns än 200 meter om inte annat överenskommit.

Endast naturliga och obearbetade fodermedel som majs, ärtor, oförädlat spannmål, rotfrukter, grönsaker samt ensilage och hö får användas. Det är förbjudet att använda obearbetade animaliska biprodukter och matavfall. Använd inte sötsaker eller bearbetade livsmedel (till exempel bröd) eftersom det kan skada både vildsvin och andra vilda djur och fåglar.

Utfodring och åtling av vildsvin med hänsyn till rovdjur

Före anläggning av en utfodringsplats eller åtel är det viktigt att noga fundera över placeringen och fodermedlet med hänsyn till de stora rovdjuren samt tidpunkten på året. Det är särskilt viktigt att en utfodringsplats eller åtel inte anläggs alltför nära bebyggt område eller område där allmänheten ofta rör sig. Framför allt björnar, som också är allätare, kan lockas till en åtel, men även andra djur kommer sannolikt att besöka platsen. Med hänsyn till björnar och andra rovdjur bör man som ansvarig för en utfodringsplats eller åtel också se till att människor i så liten utsträckning som möjligt förknippas med platsen för att undvika situationer där rovdjur förknippas människodofter och aktiviteter med föda.

Vid en åtel är det även viktigt att tänka på placeringen och utformningen av vakplats för jakt.

Brukandet av marken

Jakt i tillräcklig omfattning är ett sätt att minska vildsvinsskador. Trots det är det inte alltid det lyckas. Valet av gröda kan påverka risken för angrepp och här spelar landskapets och den brukade markens sammansättning en viktig roll (se även *Vildsvin och jordbruket*). Lantbrukare kan erbjudas rådgivning och mer information av Lantbrukarnas Riksförbund.

Arrendeavtal

Enligt lag har markägaren ett huvudansvar för viltvård, jakt och skador som uppstår på dennes mark. I det fall mark eller jakt utarrenderas är det därför viktigt att reglera ansvaret för sådana frågor i skriftliga avtal för att undvika konfliktsituationer. Intresseorganisationerna har framtagna mallar för arrendeavtal mellan markägare, jakt- och jordbruksarrendatorer. I avtalen bör riktlinjer för utfodring, åtling, om möjligt maxnivå för antalet vildsvin samt toleransnivå och ersättning för skador tydligt framgå. Markägare eller jordbruksarrendator bör också ha möjlighet till skyddsjakt eller att vidta skadeförebyggande åtgärder om skadorna blir oacceptabla. Det är viktigt att det framgår tydligt i arrendeavtalen vad som gäller och vem som är ansvarig för vad.

Användning av särskilda jaktmedel

Vid jakt efter vildsvin på åtel är det tillåtet att underlätta jakten med hjälp av fast belysning. Jakt efter vildsvin får också ske vid fast belysning längs väg eller byggnad om belysningen har satts upp i annat syfte än jakt. För vildsvinsjakt får länsstyrelsen även lämna personliga tillstånd för användning av rörlig belysning eller elektronisk bildförstärkare. Länsstyrelsen får även lämna generella tillstånd till särskilda jaktmedel under begränsad tid. För uppsättning av kamera som övervakar en plats där allmänheten har tillträde krävs också tillstånd av länsstyrelsen. Inom Gävleborgs län kommer tillstånd till användning av särskilda jaktmedel restriktivt att lämnas under en begränsad tidsperiod. En förutsättning för att få tillstånd är att allvarliga skador på exempelvis gröda har konstaterats.

Fällor

Fällfångst av vildsvin är tillåtet. Kravet är då att fällan är typgodkänd av Naturvårdsverket. Det är viktigt att den som avser att jaga vildsvin med fälla försäkras sig om att ha tillräcklig kunskap, så att jakten sker på ett etiskt försvarbart sätt.

Inventering och avskjutningsrapportering

Alla som jagar vildsvin bör rapportera avskjutning. Detta kan göras på www.viltdata.se eller på www.jaktrapport.se. Även observationer av förekomst kan och bör rapporteras. I områden med vildsvin önskas insamling av mer detaljerad statistik. Det kan vara synkroniserade och systematiska observationer, trafikolycksstatistik och avskjutningsstatistik. Det finns i nuläget ingen utpekad tillfredsställande inventeringsmetod för vildsvin, varför flera metoder med fördel kan kombineras. Observationer av vildsvin får gärna meddelas intresseorganisationerna eller länsstyrelsen för att öka kunskapen om artens spridning och etablering i länet.

Lagar och bestämmelser

Viltvård

Av 4 § jaktlagen framgår att viltet ska vårdas i syfte att bevara de viltarter som tillhör landets viltbestånd och de fågelarter som tillfälligt förekommer naturligt i landet, och främja en med hänsyn till allmänna och enskilda intressen lämplig utveckling av viltstammarna. I viltvården ingår också att genom särskilda åtgärder sörja för att viltet får skydd och stöd och att anpassa jakten efter tillgången på vilt. För att åtgärderna utförs och anpassningen sker svarar markägaren och jakträttshavaren.

Allmän jakttid

Av bilaga 1 till jaktförordningen framgår att jakttiden för vildsvin är tiden 16 april till 15 februari, årsungar är tillåtna hela året. Kultingförande suga är alltid fredad oavsett tid på året

Skydds jakt

Ansökan om skydds jakt på vildsvin görs hos länsstyrelsen. Skydds jakt innebär att regler om jakttid och tillåten utrustning med mera kan behöva sättas ur spel.

Skydds jakt på vildsvin kan under vissa omständigheter utföras på eget initiativ, det vill säga utan ansökan hos länsstyrelsen. Av 23 § 1 stycket jaktlagen och bilaga 4 till jaktförordningen framgår att den som bor på en gård eller har en trädgård får döda eller fånga och behålla bland annat vildsvin som kommer in på gården eller i trädgården och kan ställa till med skada där. Den rätten gäller under hela året och även om man inte har jakträtt. Med fånga och behålla i texten ovan menas att man har möjlighet att nyttja fälla och behålla vildsvinet sedan det avlivats. Begreppen gård och trädgård i det här sammanhanget har inte definierats i lagtexten. Det får antas gälla bostadshusets närmaste omgivning, inte till exempel lantgården som helhet. Av bilaga 4 samma förordning framgår vidare att vildsvin får jagas under hela året på mark med jordbruksgrödor eller på mark som används till yrkesmässig trädgårdsodling om djuren där orsakar skada på grödor och odling.

I samband med skydds jakt på eget initiativ kan länsstyrelsen ge tillstånd till användning av utrustning som normalt är förbjuden. Det kan röra sig om rörlig belysning och bildförstärkande riktmedel. Motordrivna fordon kan också få användas.

Tvångsjakt

Om det uppstår mycket stora och allvarliga skador som kan anses bero på markägarens underlåtenhet att kontrollera vildsvinspopulationen och markägaren inte lyckas begränsa skadorna genom tillräcklig avskjutning, kan länsstyrelsen ta initiativ till skydds jakt med stöd av 7 § jaktlagen, så kallad tvångsjakt. Det gäller också om det i övrigt är påkallat av omständigheterna för allmän säkerhet.

Skydds jakt på myndighets initiativ är en långtgående åtgärd som normalt inte ska behöva bli aktuell.

Utsättning av djur

Av 41 § jaktförordningen framgår att det inte är tillåtet att fånga och flytta vildsvin eller andra djur eller att släppa ut dem från vilthägn. Vidare framgår det att djur får hållas i hägn efter tillstånd av länsstyrelsen. Sådant hägn måste vara utformat och underhållas så att djuren inte kan ta sig ut ur dem. Länsstyrelsen kan återkalla ett tillstånd om det visar sig att hägnet eller viltet inte sköts på rätt sätt.

Utfodring

I biproduktsförordningen och foderförordningen anges generella krav för det foder som får användas för utfodring av djur som är avsedda för livsmedelsproduktion, till vilket vildsvin här räknas. Det är förbjudet att använda obearbetade animaliska biprodukter och matavfall. Leverantörer av foder ska vara registrerade som foderföretagare hos Jordbruksverket.

Trafik

I 26 § jaktlagen och 40 § jaktförordningen framgår att en sammanstötning mellan motorfordon och bland annat vildsvin ska rapporteras till polisen. Detta även om djuret inte är synbarligen skadat. Platsen för sammanstötningen måste också markeras. Att inte anmäla en sammanstötning är straffbart och belagt med böter.

Trikinkontroll

Av 29-30 §§ i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:20) framgår att fällda vildsvin som inte enbart ska användas i jägarens hushåll eller fördelas och konsumeras inom jaktlaget måste levereras till en vilthanteringsanläggning för trikinkontroll. En sådan leverans kan ske via en så kallad uppsamlingscentral.

Länsstyrelsens rapporter 2014

2014:1 Kustfiskövervakning i Bottniska viken, 2013 - Långvindsfjärden 2002-2013
2014:2 Förvaltningsplan för vildsvin i Gävleborgs län

Länsstyrelsen Gävleborg
Författare: Marcus Brage och Sara Lindqvist
Illustration: Jonas Lundin
Rapportnr: 2014:2
ISSN: 0284-5954

Länsstyrelsen
Gävleborg